# Handlingsplan for Vest-Agder-museet 2027

Vest-Agder-museet skal gjennom bevaring, forskning, formidling og fornying gi publikum gode opplevelser og ny innsikt i livet på Agder, samt knyttet til våre nasjonale ansvarsområder.

Nedenstående handlingsplan for 2027 bygger på strategisk plan 2023 – 2027 samt fagplaner for de ulike arbeidsområdene og innsendt søknad til Kulturdepartementet med derværende prioriteringer. Handlingsplanen vil i sin tur danne grunnlaget for avdelingenes årsplaner.

Museets strategiske plan omfatter:

- Solid kunnskapsproduksjon
- Relevant formidling
- Helhetlig samlingsutvikling
- Trygg ivaretakelse
- Aktiv samhandling
- Organisasjonsutvikling
- Forretning

Vest-Agder-museet som organisasjon kan grovt deles i tre:

- Administrasjonen løser fellesoppgaver innenfor økonomi, administrasjon, personal og strategisk myndighetskontakt.
- Fagseksjonen løser felles oppgaver innenfor FOU, samlingsforvaltning, koordinering av fellesprosjekter, design, bistand til utstillingsproduksjon, fotobevaring, forskning og markedsføring. Konservatorene i fagseksjonen har også fagansvar for sine respektive tema og arbeider tett med avdelingene om disse.
- Det er ved de geografiske avdelingene/besøksmålene publikum særlig treffer museet. Avdelingene har ansvar for formidling, bygningsvern og ivaretakelse og registrering av egne samlinger og anlegg, forskning og kunnskapsoppbygning på eget fagområde osv.

Handlingsplanen vil primært peke på noen hovedprioriteringer innenfor museets aktivitet. En mer detaljert fremstilling vil finnes i avdelingenes årsplaner og årshjul, som utarbeides etter at budsjettet er vedtatt.

Et sentralt punkt i museets arbeid er å styrke aktiviteten på de ulike besøksmålene. Dette skal gjøres i dialog med samfunnet vi er en del av. Samtidig har museet en sentral oppgave knyttet til å bevare den samlede mengden antikvariske bygg, gjenstander, foto osv. Museets samlinger er grunnmuren og grunnkapitalen i museets virksomhet.

Budsjettet gjenspeiler en stram økonomi. De begrensede rammene gir utfordringer både knyttet til vedlikehold/sikring av samlingene og det å kunne gi publikum et godt og variert tilbud. Vest-Agder-museet er en arbeidsintensiv organisasjon. Teknisk-industrielle kulturminner som Sjølingstad Uldvarefabrik, Setesdalsbanen og Hestmanden krever også store ressurser for å kunne opprettholdes i drift.

Handlingsplanen bygger på tilskudds- og finansieringsnivå slik de er lagt til grunn i budsjettet. Dette betyr at aktiviteten både kan bli redusert, eller økt, ut fra hvor vidt innsendte søknader blir innvilget eller avslått og ut fra endelig tilskuddsnivå fra eiere og andre tilskuddsgivere.

Museet har de siste årene hatt fokus på samlingsforvaltning og utstillingsproduksjon ved avdelingene vest i ansvarsområdet. Dette har gitt nye basisutstillinger i Mandal, Lista, Flekkefjord og Tingvatn, samt mange registrerte gjenstander fra Lista og Flekkefjord. I 2027 og 2028 vil fokuset måtte være rettet inn mot arbeid med nytt museumsbygg på Odderøya.

## Faglige satsingsområder

Den røde tråden i Vest-Agder-museets arbeid skal være «Vi forteller din historie».

Museets samfunnsrollearbeid er en viktig del av virksomheten og er knyttet opp mot mange av museets avdelinger. Museet definerer arbeidet som det å gi en stemme til de som ofte ikke blir hørt og de historiene som ofte ikke blir fortalt. Dette arbeidet skal forankres i, og springe ut av, museets øvrige virksomhet.

Ut over de ovenfor nevnte to hovedpunktene er museets faglige satsingsområder knyttet til:

- Avdelingenes egenhistorie/lokalhistorie.
- Militær- og krigshistorie, med særlig fokus på 2. verdenskrig og den kalde krigen.
- Maritim historie, med særlig fokus på plastbåtens historie.
- Industrihistorie.
- Bygningsvern og byggeskikk.

# Solid kunnskapsproduksjon

*Overordnet mål: «VAM driver aktiv kunnskapsproduksjon og er førstevalget i kulturhistoriske spørsmål innen våre faglige fokusområder»*

I begrepet «solid kunnskapsproduksjon» ligger både forskning, men også handlingsbåren kunnskap og museenes rolle som kunnskapsinstitusjoner i sine regioner og lokalsamfunn.

Museet har mål om å arbeide med kunnskapsproduksjon i tråd med målsetningene i «Musea i samfunnet» (Meld. St. 23 (2020-2021)), konkretisert i museets strategiske plan og forskningsplan.

For å gi de ansatte et større fagmiljø og styrke kvaliteten i arbeidet søker VAM samarbeid med andre museer, faginstitusjoner og Universitetet i Agder i sitt arbeid. Museet skal, i samarbeid med Aust-Agder museum og arkiv, ta lederskap i utviklingen av «Forskernettverk Agder» med tanke på bedre tilrettelegging for lokal forskning og publisering. Egen forskningsaktivitet fokuseres mot innhold i VIGA og arbeide for at både interne og eksterne skal bruke samlingene og praksisnære problemstillinger som grunnlag for sin forskning.

Museet har mål om flere ansatte med konservatorer NMF-godkjenning. Dette forutsetter at aktuelle kandidater gis mulighet til å skrive fagfellevurderte artikler. Konservatorer skal ha avsatt tid til forskning og publisering. Dette er en mulighet, men også en forpliktelse. Ansatte i relevante stillinger skal arbeide med vitenskapelig tekstproduksjon og i tillegg publisere minst to artikler på museets hjemmeside og DigitaltMuseum, samt innlegg på museets sosiale plattformer. Mål om én ny NMF-

godkjenning i 2027. Vest-Agder-museets ansatte bruker Nasjonalt vitenarkiv for å innrapportere utført arbeid i henhold til gjeldene hovedkategorier.

Handlingsbåren kunnskap og immateriell kultur er en viktig del av flere av avdelingenes arbeid. Museet skal sikre dokumentasjon og overføring av denne kunnskapen for å ivareta drift og formidling ved de teknisk-industrielle anleggene og sammen med Bragdøya kystlag styrke formidlingen av klinkbåttradisjonen som del av UNESCOs verdensarvliste.

Museet skal arbeide med 3D-skanning knyttet til dokumentasjon og kunnskapsoppbygning om bygg som kulturminner. VAM skal også utforske muligheter ved bruk av KI i historieformidling.

I forbindelse med nytt museumsbygg skal museet styrke sin kunnskap om de besøkende og sammen med andre kulturinstitusjoner i Kristiansand arbeide for økt kunnskap om hvordan tiltrekke seg nye brukergrupper. Prosjektet «Mitt museum» og anskaffelse av nytt CRM-system skal gi museet økt innsikt i sitt publikum og benytte dette for å øke museets relevans for flere.

Museet skal utnytte sin desentraliserte struktur for å videreføre vår rolle som kunnskapsbærere i våre eierkommuner. Avdelingene skal være kunnskapsbaser i sine lokalmiljø, både i form av ansatte, tilgjengelige samlinger og arkiv, men også ved å være møteplass for lokalhistorikere og andre fagpersoner.

## Relevant formidling

*Overordnet mål: Et stort og begeistret publikum, som deltar, har lært noe, snakker engasjert om oss og ønsker seg tilbake.*

Nytt museumsbygg i Kristiansand, VIGA kulturhistorisk museum, er en hovedsatsning for Vest-Agder-museet. Bygget kan grovt deles i: By- og regionhistorisk utstilling, maritim formidling, inkludert flytende utstilling, lokaler for temporære utstillinger, konserveringsatelier og utstillingsverksted. Bygget skal være et møtested og vil være en ressurs i museets arbeid med inkludering og samfunnsrolle. Organisasjonen bredt vil delta i og dra nytte av metode- og utviklingsarbeid på formidlingsfeltet.

VIGA vil i 2027 være midt i/i sluttspurten på byggingen. Det vil være behov for hyppig og tett involvering fra brukerne i de ulike rommene/arealene for å sikre best mulig praktiske og funksjonelle løsninger.

Utstillingsproduksjonen vil også ha sin hovedtyngde i 2027 når det gjelder utforming, faglig innhold og valg av gjenstander. To av utstillingene vil bli bygd med ekstern bistand, mens de øvrige i hovedsak vil bli realisert med interne ressurser.

Museet fortsetter arbeidet for økt tilgjengelighet. Universell utforming skal ligge til grunn for alle nye anlegg, utstillinger og formidlingsopplegg. Museet vil ta i bruk ny kunnskap om universell utforming og følge opp innsikter fra kartleggingsprosjektet og samarbeidsprosjektet med blinde og svaksynte (f.eks. bruk av alle sanser i formidlingen, synstolking, OCR-teknologi, 3D-printede gjenstander for berøring, merkelinjer etc.) samt tiltak i bygg (heis i Andorsengården).

Alle utstillingsprosjekter vurderes mtp. bærekraft/gjenbruk og involvering. Museet vil involvere lokalbefolkning og nye brukergrupper. Felles formidlingsprosjekt knyttet til arbeidet med nytt museum i Kristiansand. Det gjelder spesielt brukermedvirkning og involvering av barn og unge i

utvikling av tilbud og formidling gjennom tjenestedesignmetodikk i det Cultiva-finansierte prosjektet «Mitt museum», 2025-2030. Det vil være særlig fokus på de aller yngste museumsgjestene (0-7 år), unge med nye røtter i Agder og unge med funksjonsnedsettelser.

VAMs formidling skal koble fysiske gjenstander, kulturminner, immateriell kulturarv og digital formidling. Museet skal komme nærmere folk der de bor og oppholder seg og er synlig og til stede, også i det offentlige rom, utenfor museets avdelinger. Formidlingstilbud til barn og unge, i og utenfor DKS videreføres. Konseptet «Barnas museumsreise», som vektlegger sommeraktiviteter og tilbud for barn opp til 11 år på alle museets avdelinger, videreutvikles

Museet skal lage fem digitale utstillinger og flere fagartikler formidles på DigitaltMuseum. I det nye prosjektet «Rusleturer 2.0» (2026-2027), vil KI tas i bruk for å lage 360-videoopplevelser med immersivt, stedstilpasset innhold knyttet til kulturminner på Odderøya og Kvadraturen. Museet arbeider også aktivt med bruk av ny teknologi i utvikling av formidlingsopplevelser i det nye museet.

Videreføre gratis årskort til familier med utfordrende økonomi, flyktninger og asylsøkere.

Fasilitetene for både publikum og ansatte ved Mandal museum/Andorsengården er dårlige. Det arbeides i 2027 med finansiering av ombyggingsprosjekt for å sikre universell tilgang for alle og bedre flyt i publikumsstrømmene.

Samlet besøkstall 2027: 150 000. Realiseringen av nytt museumsbygg gjør at Odderøya museumshavn holder stengt, og det er mindre kapasitet til store arrangementer. Derfor forventes ikke økning i besøk.

## Helhetlig samlingsforvaltning

*Overordnet mål: VAM har oversikt over samlingene og deres tilstand. Nye inntak er relevante og gjenspeiler samfunnet og museets faglige fokusområder.*

Alle inntak i Vest-Agder-museet skal følge vedtatte innsamlingsplan og faglige prioriteringer. Alle inntak skal behandles i inntakskomiteen. VAMs samlinger skal være relevante og gjenspeile samfunnet museet de er en del av. Museets gruppe for materiell samtidsdokumentasjon arbeider for inntak av gjenstander som dokumenterer viktige hendelser, samfunnsdebatter eller aspekter ved folks hverdag i inneværende år/nære fortid.

Vest-Agder-museet har mål om å registrere 1500 gjenstander i 2027, disse skal også publiseres på digitalt museum. Dette som ledd i arbeidet med å få alle museets gjenstander, foto og arkivmateriale registrert, og innenfor gjeldende retningslinjer også digitalt tilgjengeliggjort. 2027 vil bli preget av kartlegging og konservering av gjenstander som skal brukes i utstillinger i VIGA.

Registrering i Primus og tilgjengeliggjøring på Digitalt museum skal bidra til mer aktiv bruk av samlingene, både internt og eksternt. For å bidra til mer rasjonell drift og at samlingene blir interessante for flere, skal museet aktivt utforske nye digitale muligheter innen dokumentasjon, bevaring og tilgjengeliggjøring. Museet er del av det nasjonale KI-prosjektet MishMash (oppstart 2026), og vil gjennom dette utforske muligheter og utfordringer knyttet til KI og museum.

Museets oversikt over bygningssamlingenes fysiske tilstand holdes oppdatert. For å gjøre bygningssamlingene mer relevante skal museet vurdere avhending, men også nye inntak, jf. egen plan. Ved større istandsettingsprosjekter skal bygningene 3D scannes før arbeidet startes opp. Dette

for å sikre god før/etter dokumentasjon. Tidligere scanninger har vist seg viktige ved utbedring av skader senere, eller i forbindelse med rekonstruksjoner eller forskningsprosjekter.

Forvaltnings- og vedlikeholdsplaner for Sjølingstad Uldvarefabrik, Setesdalsbanen og DS Hestmanden skal revideres og holdes oppdaterte. Disse er viktig grunnlag for å ivareta de antikvariske verdiene til anleggene. Museet skal arbeide for at Setesdalsbanen fredes.

Museet skal fullføre felles base for fagbibliotekene i 2027. Museet skal samle inn og ordne privatarkiv i tråd med faglige satsingsområder.

For å sikre gode fellesløsninger skal museet være en aktiv eier i KulturIT.

## Trygg ivaretakelse

*Overordnet mål: Samlingene oppbevares, forvaltes og vedlikeholdes på en god og langsiktig måte.*

Museet følger opp vedtatt plan for å oppnå normalt vedlikeholdsnivå på alle 103 antikvariske bygg, slik at de bl.a. kan være kunnskapsbase for andre som arbeider med bygningsvern. Gjennom «Læringsarena sør-vest» skal det etableres varige samarbeidsrelasjoner mellom bygningsvernmiljøene i Vest-Agder-museet, Aust-Agder museum og arkiv og Ryfylkemuseet.

Museets fem flytende fartøyer skal holdes vedlike og inneha pålagte sertifikater slik at de kan være en aktiv del av formidlingen av kystkultur og krigsseilernes innsats.

Museet skal bedre tilgangen for publikum ved flere av avdelingene gjennom økt universell utforming.

Fokus på immateriell kulturarv er en forutsetning for driften av de teknisk-industrielle anleggene Sjølingstad Uldvarefabrik, Setesdalsbanen, Hestmanden. Gjennom intern kursing, og samarbeid med andre teknisk-industrielle kulturminner, skal den immaterielle kulturarven sikres. Arbeid med immateriell kulturarv er i tillegg viktig når det gjelder bygningsvern. Nytt kulturhistorisk museum vil ha økt fokus på klinkbåttradisjonen som del av UNESCOs verdensarvliste.

Nytt magasin sikrer de små og mellomstore gjenstandene. Ny hall for lokomotiver og vogner skal ferdigstilles 2027 og sikre bevaringen av disse fremover. Lok 6 kommer tilbake fra England etter revisjon. Istandsetting av rasoverbygget sikrer infrastruktur mot naturskade.

Følge opp ROS-analysen med søknader og tiltak i tråd med plan.

## Aktiv samhandling

*Overordnet mål: VAMs avdelinger skal være viktige faglige og sosiale møteplasser nasjonalt og i sine lokalsamfunn. Museets slagord er "Vi forteller din historie".*

VAM har i strategisk plan vedtatt å være en viktig faglig samarbeidspart, både nasjonalt og regionalt – og samtidig være en faglig og sosial møteplass lokalt. Dette er også forankret i Regionplan Agder 2030 og er en oppfølging av "Musea i samfunnet" (Meld. St. 23 (2020-2021)).

Museet skal bidra med vår kompetanse i prosjekter sammen med Kilden, Kunstsilo, Arkivet freds- og menneskerettighetssenter, Cultiva osv. Deltakelse i slike prosjekter bidrar også til at museets ansatte opplever arbeidshverdagen mer utviklende, øker sin kompetanse og relevans.

I 2027 skal frivillige, eksterne fagmiljø og enkeltpersoner involveres aktivt i arbeidet med innholdet i det nye museumsbygget på Odderøya. VAMs samfunnsrollearbeid er knyttet til å gi rom for historier som ofte ikke blir fortalt og å involvere lokalbefolkningen i formidlings- og utviklingsprosjekter. Museet vil involvere brukergrupper med ulike funksjonsvariasjoner i utvikling av publikumstilbudet.

Vår desentraliserte struktur er en styrke. Flere av museene fungerer som viktige møtepunkt og «mini-kulturhus». Det er et mål at både skoler og historisk interesserte personer fortsatt skal se på museets avdelinger som det naturlige stedet å søke kunnskap – eller samles for å dele kunnskap.

Kulturminnevernet er helt avhengig av frivilligheten. VAM har mål om ytterligere øke det frivillige engasjementet fra dagens 25000 timer. Museet skal fokusere på rekruttering ved de aktive venneforeningene. Venneforeningene ved Hestmanden og Setesdalsbanen bidrar aktivt inn i driften.

Museet og Universitetet samarbeider om utplassering av studenter innen humaniora og kunstfag.

Arkivet og VAM samarbeider om krigsseilerhistorie og samfunnsrolleprosjekter.

VAM deltar aktivt i nasjonale faglige nettverk, både i regi av Kulturdirektoratet, men også f.eks. Norsk Fartøyvernforening.

VAM samarbeider med reiselivslagene og Visit-systemet om kulturturisme i Agder.

VAM skal følge opp sine delprosjekter i det nasjonale KI-prosjektet «MishMash» og skal sammen med de andre store kulturaktørene på Agder videreutvikle Demokratiuka.

Prosjektet «Lister som folkevandringstidsregion» (2024- 2026) har vært en suksess og betydd mye for Lister-regionen. Satsingen videreføres i tråd med Regionplan Lister 2030.

Museet leder og drifter Agderbilder.

Museet skal i dialog med Agder fylkeskommune og Sørlandet sykehus gjennomføre et forprosjekt for å avklare hvordan sykehusmuseet best kan sikres og formidles for fremtiden.

Vest-Agder-museet skal sammen med Aust-Agder-museum og arkiv og Arkivsenter Sør sikre god fremdrift og konkrete resultater av tettere samarbeid mellom de tre institusjonene i tråd med samarbeidsavtale og handlingsplan som vedtas årlig. Dette som oppfølging av arbeidet med fremtidig arkiv- og museumsstruktur på Agder.

## Forretning

Nytt museum på Odderøya vil være den største endringen i Vest-Agder-museet etter konsolideringen i 2005. Det nye museet vil påvirke hele organisasjonen og gi museet mange nye muligheter. Dette momentet skal vi utnytte!

Prosjektet «Mitt museum» (2025-2030) bruker tjenestedesign for å nå nye brukergrupper, bl.a. ungdom uten røtter på Sørlandet og ungdom med funksjonsnedsettelser. Prosjektet arbeider også med koblingen mellom digital teknologi og autentiske gjenstander/historier.

De statlige bevilgningene er blitt mindre de siste årene. Dette medfører at museet må skaffe mer av sine midler selv, enten gjennom økt egeninntjening eller gjennom private tilskudd til konkrete prosjekter. Det vil bl.a. være viktig å avklare forholdet mellom krav til økt inntjening og ønsket om lavterskel/gratis adgang ved enkelte avdelinger. Museets arbeid med digital markedsføring som skal gi økt synlighet og bidra til mer oppmerksomhet og flere fysiske besøk.

Museet vil også i 2027 arbeide for økt «mersalg» ved sine avdelinger. Museet er opptatt av å underbygge avdelingenes egenart og ønsker at vare- og suvenirtilbudet også skal gjenspeile dette.

Museet skal videreføre arbeidet med å digitalisere arbeidsflyten for å kunne bruke personalressursene mer rettet mot museets kjerneoppgaver. Det arbeides også videre med å flytte mer salg av billetter, produkter og andre tjenester over på nett, samt sette fokus på å øke salget av museets årskort for å øke graden av «gjenkjøp».

Markedsføring av museets aktiviteter er viktig og Vest-Agder-museet skal være synlige der våre målgrupper søker informasjon og inspirasjon i analoge og digitale kanaler. Alle museene jobber målrettet med organisk synlighet på Facebook og Instagram og på våre nettsider. Vi har print og digital bannerannonsering og «content» saker gjennom Polaris (Fvn og Sørlandsavisene) og bannerannonsering i Schibsted (VG, Aftenposten, Finn.no, E24 m.f.). Dette kommer i tillegg til digital annonsering hos Meta (Facebook, Instagram), Google, YouTube og i diverse reiselivsmagasiner. Museet er hovedpartner hos Visit Sørlandet sammen med de viktigste reiselivsbedriftene på Sørlandet (Dyreparken, Kunstsilo, Kilden, Aquarama m.f.).

Museet vil i 2027 sammen med AAma arbeide for å finne billettsystemer som både kan fungere i dagens museum, i det nye museumsbygget.

## Organisasjonsutvikling

Vest-Agder-museet er en geografisk spredd organisasjon med et stort spekter av ansatte med ulik fagkompetanse og arbeidsfelt. For å skape felles forståelse for virksomhetens mål er det viktig å bygge en gjennomgående «vi-kultur». Fellessamlinger er viktige møtearenaer for å sikre involvering og eierskap til felles mål, samt å være et møtepunkt i de ulike faggruppene. Fellessamlingene er i tillegg viktige sosiale arenaer der det bygges kollegiale bånd på tvers av avdeling og fag. Museets studieturer for alle ansatte hvert annet år (neste gang i 2028) er på samme måte viktig for felles samhold, både faglig og sosialt.

Museet startet i 2026 en organisasjonsgjennomgang med sikte på å løse flere oppgaver på tvers i museet og gjennom dette bedre ressursutnyttelsen, heve den faglige kvaliteten og skape en enda mer spennende arbeidsplass. Ny organisasjonsmodell implementeres i 2027. Museet viderefører arbeidet med god informasjonsflyt, rutiner for økonomi, HMS og personal. I 2027 blir det tre fellessamlinger

Byggingen av nytt museumsbygg vil påvirke organisasjonen, ikke minst i Kristiansand. Det er viktig med god involvering og informasjon for å unngå usikkerhet blant ansatte.

For å bygge en felles bedriftskultur ønsker museet å arbeide med å videreutvikle tverrfaglig samarbeid internt (og eksternt) og med faglig utvikling blant alle yrkesgrupper i museet gjennom kompetanseheving. Kulturbygging og kompetanseheving er viktige virkemiddel for å utvikle museet som en attraktiv arbeidsgiver, både ift. å beholde godt kvalifiserte ansatte og for å rekruttere nye.

Felles rutiner og verktøy for økonomistyring, HMS/internkontroll og personal styrkes og digitaliseres ytterligere, og informasjonsflyt internt forblir et viktig fokusområde. Dette skal skje i tråd med utarbeidet strategi som bl.a. definerer nyhetsbrev, intranett og e-post fra direktør og administrasjon som viktige kanaler. Systematisk arbeid med forebyggende HMS og internkontroll, både på institusjons- og avdelingsnivå, i tråd med lov- og avtaleverk er et viktig fokusområde.

FNs bærekraftsmål og ICOMs etiske regelverk er viktige rettesnorer i museets arbeid, både innenfor organisasjonsutvikling og innenfor de øvrige av museets arbeidsfelt. Mangfold og likestilling er fokusområder gjennom arbeidet med åpenhetsloven, der både menneskerettigheter og arbeidsrettigheter er fokusområder. Arbeidet med åpenhetsloven foregår både internt og eksternt, på leverandørnivå. Bærekraft og gjenbruk skal være et gjennomgående fokus når det gjelder nybygg, etablering av nye utstillinger og øvrige deler av museets virksomhet.

*John Olsen 28. oktober 2026*
*Direktør*